

УДК: 316.4:34(477+71)(091)

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН (XIX СТ. – ПОЧАТОК XXI СТ.)

Борис Тищик, Анна Кішко***

**Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: b.tyshchuk@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1113-6483*

***Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: kiskoana57@gmail.com
ORCID ID: 0009-0004-8475-1131*

Присвячено аналізу історії соціально-правових відносин між Канадою та Україною від XIX ст. до початку XXI ст. Стосунки між цими двома країнами мають багате і складне минуле, яке вплинуло на їхні сучасні відносини. Однією з центральних проблем, що виникає при вивченні історії соціально-правових канадсько-українських відносин, є розуміння впливу історичних подій, політичного розвитку та соціокультурних чинників на формування цих відносин протягом різних етапів їх розвитку, про що докладно описано в статті. Недавні дослідження та публікації в галузі історії міжнародних відносин та міжнародного права висвітлюють різні аспекти взаємодії між Канадою та Україною. Вони досліджують політичні, економічні та соціокультурні фактори, що впливали на ці відносини протягом визначених історичних періодів.

У статті вказано про динаміку та стан розвитку соціально-правових відносин між Канадою та Україною впродовж останніх 130 років. Виокремлено основні аспекти співпраці між цими країнами, зосереджуючись на їхньому взаємному впливі, спільних цінностях та сучасних викликах. Особливу увагу приділено спільним акціям громадськості в Канаді на підтримку України в контексті російсько-українського конфлікту. Підкреслено позитивний розвиток взаємин, а також проблемні аспекти, які потребують уваги. Висловлено переконання, що Канада та Україна продовжують наближатися та співпрацювати як надійні союзники на міжнародній арені. Проаналізовано також важливість правового обміну та співпраці для розвитку демократичних цінностей та прав людини в обох країнах. Зроблено висновок, що підтримка Канади є важливим фактором у забезпеченні територіальної цілісності України та подальшого розвитку її державного потенціалу.

Метою цієї статті є виявлення та охарактеризування основних етапів розвитку соціально-правових канадсько-українських відносин з XIX ст. до початку XXI ст. З'ясовано вплив історичних подій та соціокультурних факторів на формування цих відносин.

Насамкінець, акцентовано увагу на тому, що Канада залишається важливим партнером для України на міжнародній арені, підтримуючи її у різних аспектах розвитку та створюючи сприятливі умови для співпраці. Звернено значну увагу на важливість ролі Канади як одну з перших і найактивніших країн, що підтримує Україну після вторгнення росії. Відображено актуальність і значущість соціально-правових відносин між Канадою та Україною і зроблено акцент на їхньому позитивному впливі на обидва суспільства та розвиток міжнародної співпраці.

Ключові слова: Канада, міжнародні відносини, міграція, діаспора, культура Канади.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2024.78.048>

© Тищик Б., Кішко А., 2024

Канада та Україна – дві країни з багатою історією та культурним спадком, які в останні десятиліття активно розвивають свої соціально-правові відносини. Ці дві нації мають деякі спільні аспекти у своєму правовому спадку, але також різноманітність у законодавстві, що відображає їхню власну історію та культурні впливи. У цій статті ми розглянемо історію становлення та розвитку соціально-правових канадсько-українських відносин, звертаючи увагу на ключові події, законодавчі акти та культурні взаємозв'язки.

Канада – територіально друга за розмірами країна світу. Її площа складає майже 10 млн км². Займає країна північну частину Північноамериканського континенту від Атлантичного океану до Тихого. У Канаді налічується понад 35 млн жителів. Також ця країна з найбільшою у світі українською діаспорою (понад 1 млн 200 тис. осіб українського походження). В адміністративному відношенні вона ділиться на 10 провінцій і три так звані самоуправні території, підпорядковані федеральному урядові. Канада – федеративна держава з доволі широкими повноваженнями провінцій. У Канаді одні з найвищих у світі показники прозорості уряду, цивільних свобод, економічної свободи, якості життя та освіти.

Вона стала однією з перших країн, яка стала підтримувати Україну після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. На початок 2024 р. загальна сума фінансової підтримки від Канади від початку повномасштабного вторгнення росії становить понад 7 млрд канадських доларів [11].

Двосторонні відносини України та Канади мають давню історію та охоплюють великий спектр сфер. Особливості українсько-канадського співробітництва обумовлені наявністю 1,2-мільйонної української діаспори в Канаді. Українська діаспора, своєю чергою, відіграла значну роль у формуванні української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло формуванню дружніх взаємовигідних відносин між двома країнами. Це також сприяє прямим міжособистісним контактам між громадянами наших країн, а також безпосереднє співробітництво між такими організаціями в Канаді та подібними установами в Україні. Протягом десятиліть українці в Канаді накопичували значний духовно-культурний потенціал, утверджували нові цінності [12].

Як домініон Великої Британії Канада взяла участь в обох світових війнах. По Першій – стала членом Ліги Націй, по Другій – членом ООН. Веде активну зовнішню політику. Крім ООН, належить до багатьох міжнародних організацій, таких як: ОБСЄ, НАТО, ОАД, Велика сімка, СОТ, МБРР, МВФ і ін. До речі, Канада єдина у світі держава, яка належить до Співдружності націй і Франкофонії.

Вона першою поза Європою 2 грудня 1991 р. визнала незалежність України. Першою в Європі шістьма годинами раніше її визнала Польща. Дипломатичні відносини були встановлені між обома державами 27 січня 1992 р. Відтоді Канада та Україна підписали багато угод і меморандумів про взаєморозуміння, які охоплюють такі галузі, як: торгівля, технічна та військова співпраця, взаємна правова допомога. Зокрема, в липні 1992 р. підписано Декларацію про економічну співпрацю. А першим офіційним візитом глави іноземної держави в Україну став приїзд генерал-губернатора Рамона Дж. Гнатишина 28 вересня – 1 жовтня 1992 р. Двосторонні відносини між нашими державами були піднесені до рівня особливого партнерства, що закріплено спільною декларацією Про особливе партнерство в березні 1994 р. та Канадсько-українською Угодою про торговельні та комерційні відносини, за якою обидві країни надавали одна одній статус найбільшого сприяння. Декларацію про особливе партнерство було поновлено в грудні 2001 р. [4].

Особливу роль у розвитку зв'язків між нашими країнами відіграла Угода про дружбу і співробітництво, укладена 24 жовтня 1994 р. У ній, зокрема йшлося про

те, що сторони сприятимуть співпраці і на офіційному, і на неофіційному рівнях з метою подальшого розвитку і зміцнення двосторонніх зв'язків.

До пакета підписаних угод увійшли також Угода про відносини у військовій сфері і Меморандум про взаєморозуміння в галузі двосторонніх військових зв'язків, Угода про економічну співпрацю, Угода про сприяння та захист інвестицій, Конвенція про уникнення подвійного оподаткування, Меморандум про взаєморозуміння стосовно канадської програми співпраці тощо. Створено двосторонню Комісію з питань торгівельно-економічної співпраці. І ще 19 червня 2003 р. Сенат Канади прийняв резолюцію, внесену сенаторкою Рейнелл Андрейчук, що закликала уряд країни визнати Голод в Україні 1932–1933 рр. геноцидом українського народу. Згідно з резолюцією четверта субота листопада кожного року по всій Канаді є Днем пам'яті жертв Голодомору. Відповідні акти були прийняті законодавчими асамблеями провінцій.

Упродовж наступних років розвивалися канадсько-українські відносини. Зокрема, відносини особливого партнерства набули обрисів у Дорожній карті, підписаній керівниками зовнішньополітичних відомств двох держав 24 вересня 2009 р. До того і після того канадське керівництво постійно наголошує, що жодна зі західних держав не має більш тісних зв'язків з Україною, ніж Канада. Не можна не згадати, що Канада однією з перших країн Великої сімки розвивала політичний діалог з Україною і сприяла нашій державі утверджуватися як рівноправному учасникові міжнародного співтовариства.

У квітні 2016 р. в парламенті Канади була створена група дружби з Україною у складі 84 депутатів з обох палат – Сенату і Палати громад. Головою став відомий політик українського походження Борис Вжесневський. Серед його заступників інші відомі політики, що також регулярно порушують українські питання – Рейнелл Андрейчук, Джеймс Безан, Джулі Джерович. До групи увійшла і міністр праці Мері-Енн Мігичук, також українського походження. У Верховній Раді України раніше була утворена аналогічна група зв'язків з Канадою у складі 64 депутатів [9].

З особливою силою проявилось ставлення Канади до України у зв'язку з подіями, які сколихнули нашу державу наприкінці 2013 р., що набули назву Революції гідності, і внаслідок яких постала перед українським суспільством можливість здобути реальну, а не лише формальну незалежність. Ось у цьому змаганні неоціненною є допомога з боку Канади під безпосереднім впливом української громади. З самого початку російської агресії проти України, що проявилася у намаганні розчленувати нашу державу, захопивши спочатку Крим під прикриттям псевдорепубліки, а потім спроби відторгнути південно-східні області і створити різні псевдореспубліки, Канада рішуче стала на бік України. Вона однією з перших запропонувала політичні й економічні санкції проти росії.

У липні 2016 р. новий прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо відвідав Україну, щоб особисто висловити підтримку нашій державі у важкій боротьбі проти російської агресії та взяти участь у створенні Зони вільної торгівлі між обома країнами, переговори про яку велися ще з 2009 р. Міжурядову угоду про Зону вільної торгівлі у присутності Президента України Петра Порошенка і прем'єр-міністра Канади Джастіна Трюдо підписали український віцепрем'єр та міністр економічного розвитку Степан Кубів і міністр міжнародної торгівлі Канади Христя Фріланд (теж з українським корінням). Керівники обох держав високо оцінили угоду не лише як важливий економічний чинник, а і як потужний політичний фактор підтримки нашої держави в нинішній напруженій ситуації [2].

У парламенті Канади також була зареєстрована петиція про надання Україні летальної зброї для підвищення можливості українських військових у протистоянні із рф. Ініціатором цього документа є колишній депутат федерального парламенту Юрій Шимко. Документ був занесений у базу 21 березня 2017 р. Своєю чергою, Постійний комітет парламенту із питань оборони рекомендує федеральному уряду надати летальну зброю Україні для захисту її суверенітету від російської агресії. Про соціально-правові відносини, які склалися під час вторгнення російської федерації на територію України розглянемо дещо згодом.

Вагомий внесок до становлення та розвитку соціально-правових відносин зробила українська діаспора. У цій країні проживає друга у світі найбільша діаспора українців, яка крім того є одинадцятою за чисельністю мовно-етнічною групою в Канаді. Тому, дослідження ролі та значення української імміграції у Канаді заслуговує окремої уваги [7]. Зокрема, пропонуємо ознайомитися з таким поділом історії поселення українців у Канаді:

– Перша хвиля (1897–1914 рр.) – трудова імміграція та початок формування української громади.

Перша імміграція українців до Канади почалася з того, що канадський міністр внутрішніх справ Сіфтон (1897–1903) розгорнув на західноукраїнських землях агітацію за переселення до Канади. Уряд Канади безкоштовно роздавав іммігрантам землю для заселення канадських степів. Перші українці оселилися в Манітобі, Саскачевані й Альберті, де переважно займалися фермерством.

– Друга хвиля (1920–1939 рр.) – міжвоєнна імміграція та об'єднання української громади.

У період між закінченням Першої світової та початком Другої Україну покинули понад 67 тисяч людей, серед них були і селяни та робітники, і представники інтелігенції. В Україні їх спіткали війни, тяжкі економічні й політичні умови, голод, репресії, які призвели до масового виїзду за океан. Вони оселилися не лише в степах Західної Канади, а й у великих промислових містах східної частини країни.

– Третя хвиля (1945–1990 рр.) – політична імміграція та консолідація громади.

Після Другої світової війни сотні тисяч українців перебували в таборах для біженців та військовополонених у різних країнах Європи. Серед них було чимало людей, вивезених з України на примусові роботи в нацистську Німеччину, колишні вояки УПА, борці за незалежність України, які відмовилися повертатись до Радянського Союзу. Вони не забули Голодомор 1932–1933-го рр. і сталінські репресії 1937–1939-го рр., в яких загинули мільйони українців. Під час «третьої хвилі» імміграції українці переважно селилися у великих містах Східної Канади, у Торонто та Монреалі, де працювали переважно на великих фабриках і заводах.

– Четверта хвиля (1991–2011 рр.) – економічна імміграція та нове розуміння громади.

У 1980-х рр. багато українців змогли відвідати родичів у Канаді. Деякі з них задекларували себе біженцями і залишилися назавсім. Після проголошення незалежності 1991 р. українці отримали право легально емігрувати до Канади, якщо відповідають вимогам канадської імміграційної служби. Більшість людей подалася в дорогу через скрутні економічні умови, що настали після розвалу Радянського Союзу. Основна їх маса мала вищу освіту або технічну спеціальність, володіла англійською мовою, що давало змогу знайти роботу в Канаді.

– П'ята хвиля (2011–2015 рр.) – молоді професіонали в глобалізованому світі.

Після Революції гідності (2013–2014), почалася п'ята хвиля імміграції до Канади. Переважно це молоді люди, які бачили більше можливостей для професійної реалізації в глобалізованому світі.

Вони не тікали від злиднів на батьківщині «шукаючи кращої долі за океаном. Вони освічені, вільно володіють англійською й іншими іноземними мовами. Це молоді професіонали. Багато з них повернулось в Україну або регулярно навідували родичів в Україні. Їх освіта та професійний досвід з Канади приніс значний внесок у розвиток української економічної глобалізації.

– Шоста хвиля (2022 р. – дотепер) – воєнна імміграція.

Сьогодні, коли понад 5 мільйонів українців були вимушені покинути Україну через повномасштабне вторгнення російських військ на територію України 24 лютого 2022 р. Саме завдяки зусиллям великої діаспори, українських організацій і об'єднань, новоприбулі українці мають змогу знайти безпечний притулок у Канаді під час війни в Україні.

Вона завжди вирізнялася своєю відкритістю, гостинністю та толерантністю. Канада не лише дотепер прихильно приймає іммігрантів та гостей з інших країн, а й створює їм сприятливі умови для їхнього повсякденного життя та розвитку. Кожна людина, яка обирає Канаду для свого проживання, відчуває і знає, що вона обирає не лише новий дім, а спільноту, яка буде її підтримувати і допомагати.

Переважає більшість українців, які через різні обставини опинилися та осіли в Канаді, відчувають себе доволі вільно в канадському суспільстві. Вони мають можливість отримувати належну освіту, працювати, робити кар'єру, брати участь у громадсько-політичному житті країни. Своїм першим іммігрантам з України канадська влада постійно сприяла в освоєнні нового для них суспільства – у виборі місця проживання, вивчення місцевих мов – англійської чи французької, виборі професії та місця роботи.

Влада Канади виробила та прийняла урядову програму «CUAET», яка дає українським іммігрантам можливість «стати на ноги» в Канаді та зробити свій внесок у розвиток місцевої економіки, канадського суспільства загалом. Українські громади, товариства та церкви відіграють важливу роль у розвитку канадського суспільства. З іншого боку, вони допомагають канадським українцям зберегти свої батьківські звичаї, традиції та мову [15].

У 1940 р. був заснований єдиний керівний центр канадських українців – Конгрес українців Канади, який узяв на себе організацію і керівництво українським рухом у цілій країні і об'єднав більшість українських організацій Канади. З проголошенням незалежності Української держави стала налагоджуватися щораз тісніша співпраця обох держав. Зокрема, ще у 2005 р. Україна скасувала візовий режим для громадян Канади, але вона досі на такий крок не пішла, хоча належить відзначити, що для українських громадян канадський візовий режим стає щораз ліберальнішим. За час незалежності України, суттєво розширилися канадсько-українські дипломатичні зв'язки. Так, окрім посольства в Києві, Канада має генеральне консульство у Львові. Натомість інтереси України у Канаді представляє посольство у столиці Канади – Оттаві, й два генеральні консульства – у Торонто та Едмонтоні. Є ще два почесні консули України – у Ванкувері та Монреалі.

Значний внесок щодо розбудови мережі українських дипломатичних установ у Канаді зробила українська діаспора. Зокрема, вона придбала перше приміщення посольства (і одночасно тоді консульство) України в Оттаві. Їх придбав канадець українського походження Е. Гуцуляк. Згодом діаспора зібрала гроші на придбання резиденції першого посла, яка була розташована в престижному районі Оттави. Чинне приміщення посольства України в Оттаві теж було придбане за активної фінансової підтримки фонду Конгресу українців у Канаді [12].

Українська громада в Канаді активно зберігає та просуває свою культурну спадщину. Фольклор, традиції, мова та релігія відіграють важливу роль у формуванні соціально-культурного обличчя української громади. Ці культурні аспекти впливають на соціально-правові відносини, створюючи особливу атмосферу взаєморозуміння та співпраці між українцями та іншими етнічними групами в Канаді.

Після агресивного і необґрунтованого нападу росії, вторгнення її військ на територію України в лютому 2022 р., знайшли притулок і підтримку в Канаді тисячі українських емігрантів та біженців. Канада прихистила українських біженців завдяки вищезгаданій програмі «CUAET». Вона дає українським емігрантам можливість адаптуватися у Канаді, знайти тут прихисток і роботу, молоді – навчатися.

Раніше канадсько-українська співпраця в оборонній сфері не вирізнялася активністю. Але після ганебного вторгнення росії в Україну, Канада стала одним з основних безумовних партнерів України. З 2015 р. в Україні перебувають канадські військові спеціалісти, які у рамках операції «UNIFIER» навчають українських військових навичок сучасного бою. Термін дії цієї місії вже мав завершитись, але прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо оголосив про її продовження та суттєве розширення [15].

Канадський політикум активно підтримує демократичні зміни в Україні після перемоги Революції гідності. Канадські урядовці неодноразово оприлюднювали заяви, у яких засуджувалася політика РФ проти України та підтверджувалася позиція Канади щодо невизнання нелегальної анексії Криму, підтримки суверенітету та територіальної цілісності України.

В останні роки XX і перші десятиліття XXI ст. настало помітне зближення Канади з Україною у торговельно-економічній сфері. У 2018 р. товарообіг між обома країнами наблизився до рекордних 300 млн доларів США. Цьому дуже посприяла угода між обома країнами про вільну торгівлю 2017 р. Продовжуються переговори про розширення дії цієї угоди на сферу послуг та інвестиції. Чинна угода передбачає повне скасування Канадою імпорتنих мит на більшість українських товарів. Своєю чергою, Україна стала для Канади одним із найбільших споживачів канадських морепродуктів [8].

Як елементи культурної дипломатії щороку в різних містах Канади відбуваються орієнтовно 10 різноманітних українських фестивалів. Найдавнішим серед них є Канадський національний український фестиваль, що проходить у м. Дофін (провінція Манітоба) з 1965 р. Найбільшим українським фестивалем Північної Америки є щорічний Український фестиваль у Торонто. Між нашими державами є чинними півсотні двосторонніх угод. А в парламентах обох країн працюють міжпарламентські групи дружби «Канада–Україна» та «Україна–Канада».

Між країнами діє насичена наукова та освітня співпраця. Широко практикуються обміни студентами і викладачами між університетами двох країн, створення спільних навчальних програм тощо. До прикладу, це угода про співробітництво укладена між Львівським національним університетом імені Івана Франка, з одного боку, та Альбертським університетом (м. Едмонтон) і Манітобським університетом – з іншого. В багатьох університетах Канади створено кафедри україністики [15].

Від початку широкомасштабного російського вторгнення Канада надала Україні різної військової допомоги на майже 2 млрд доларів США. Щодо безпеки, то Збройні сили Канади плідно співпрацюють зі ЗСУ в межах програми UNIFIER. З початку операції UNIFIER, місії Збройних сил Канади (CAF) з військової підготовки та нарощування потенціалу на підтримку Збройних сил України,

Канада підготувала понад 40 000 військовослужбовців ЗСУ. Також з початку широкомасштабної російської агресії проти України літаки Збройних сил Канади доставили в Україну понад 7 500 тонн військової допомоги від союзників та партнерів [11].

Президент України Володимир Зеленський у вересні 2023 р. здійснив візит до Канади. Під час візиту прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо заявив, що його країна надасть Україні черговий пакет військової допомоги на 650 млн канадських доларів (майже 482 млн доларів США). Загальна сума фінансової підтримки від Канади з початку повномасштабного вторгнення росії становить майже 7 млрд канадських доларів. У листопаді 2022 р. Канада оголосила про виділення Україні додаткової військової допомоги в розмірі 500 млн доларів. Канада 2 грудня відправила в Україну 500 одиниць зимового одягу для українських військових та планує відправити 40 броньованих машин бойової техніки [11].

За 130 років, що минули з часу прибуття до Канади перших українських мігрантів, міжлюдські зв'язки настільки зміцнилися, що Канада тепер нерозривно взаємопов'язана з Україною. Це і тому, що канадців та українців об'єднують спільні цінності свободи, демократії та поваги до особистості, виводять на акції з підтримки України десятки тисяч людей. У більшості канадських міст пройшли масові акції на підтримку України у війні з росією. В Оттаві, Торонго та Монреалі відбулися мітинги, до яких долучилися тисячі людей. Потужного патріотичного духу були сповнені й мітинги на підтримку України в Гамільтоні, Кітченері, Шарлоттауні, Монреалі, Саскатуні, Едмонтоні, Уайтхорсі, Галіфаксі, Ванкувері, Вікторії, Келовні, Вінніпеві та інших містах, що зібрали загалом десятки тисяч людей від Тихого океану до Атлантичного.

Більшість українців вважають Канаду своїм надійним соратником на міжнародній арені. Утім, не варто забувати і про певні взаємні суперечності між Канадою і Україною. Україна хотіла б отримати безвіз та розраховує на більш рішучу підтримку з боку Канади у війні з росією, особливо – військовою. Водночас Канада не приховує свого невдоволення темпом реформ в Україні, захистом інвесторів та проблемами з верховенством права. Однак ці непорозуміння не відволікають нас від головного – Канада й Україна дедалі більше зближуються і є взаємними надійними союзниками на міжнародній арені.

Сьогодні соціально-правові відносини між Канадою та Україною залишаються активними та динамічними. Обидві країни співпрацюють у багатьох сферах, включаючи торгівлю, економіку, культуру та освіту. Правовий обмін та взаємодія сприяють розвитку правових систем обох країн та сприяють укріпленню демократичних цінностей та прав людини. Особливо корисною стала допомога Канади Україні у цей непростий час для підтримки і відстоювання територіальної цілісності України.

Сьогодні Канада є основним партнером та підтримкою на міжнародній арені для нашої держави. Про це свідчить її активна позиція на міжнародній арені. Вона підтримує нашу державу та сприяє її розвитку. Отож можна сподіватися, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь Україні, а підтримка Канади буде тільки посилюватися.

Список використаних джерел

1. Бідненко В. М. Канада: історія і сучасність. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2006.
2. Ілюстрована історія Канади / за ред. Крайга Брауна ; пер. з англ. Львів : «Літопис», 2019.
3. Історія України від найдавніших часів до сьогодення / за заг. ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 1997.

4. Канада та Україна: досвід сучасних держав / за заг. ред. Л. Ф. Остапенка. Київ : НІСД, 2006.
5. Качур В. О. Суспільно-політичний устрій Канади в XVII – 60-х роках XIX ст. Київ : «Магістр», 2008.
6. Клімов В. І. Українська діаспора в Канаді: історичні та сучасні аспекти. *Міжнародні відносини: теорія і практика*. 2019. № 1.
7. Клімчук О. Культурно-освітня діяльність українців Канади: минуле і сьогодення. Торонто : Український Інститут Студій, 2017. 200 с.
8. Ковальчук В. Канада та Україна: шляхи співробітництва у XXI столітті. Київ : Книги XXI, 2019. 312 с.
9. Мазепа А. Канадсько-українські відносини: історія та сучасність. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 176 с.
10. Медведєв М. Канада в історії та культурі України. *Український культурологічний часопис*. 2015. № 2.
11. Офіційний сайт уряду Канади. URL: <https://www.canada.ca/en.html>.
12. Павленко І. Канада і українська діаспора: історія та сучасність. Київ : Видавництво «Інститут історії України», 2015. 240 с.
13. Слободян Д. В. Історія зарубіжної країни: Канада : підручник. Київ : Либідь, 2006.
14. Соснін В. Історія Канади. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2003.
15. Тищик Б. Й. Канада і історія державності та права (XV ст. – початок XXI ст. Львів : «Світ», 2024.
16. Шаповал В. О. Історія Канади : підручник. Київ : Либідь, 2008.
17. Шевчук О. М. Українсько-канадські відносини: історія та сучасність. *Вісник Київського університету. Політичні науки*. 2010. Вип. 6.

References

1. Bidnenko, V. M. (2006). *Canada: History and Modernity*. Kyiv : Publishing House "Education".
2. *Illustrated History of Canada* / ed. by Craig Brown. (2019). Lviv : "Litopys".
3. *History of Ukraine from Ancient Times to the Present* / ed. by V. A. Smoliy. (1997). Kyiv : Naukova Dumka.
4. *Canada and Ukraine: Experience of Modern States* / ed. by L. F. Ostapenko. Kyiv : NISD, (2006).
5. Kachur, V. O. (2008). *Socio-Political Structure of Canada in the 17th - 60s of the 19th Century*. Kyiv : "Magistr".
6. Klymenko, V. I. (2019). Ukrainian Diaspora in Canada: Historical and Contemporary Aspects. *International Relations: Theory and Practice, № 1*.
7. Klymchuk, O. (2017). *Cultural-Educational Activities of Ukrainians in Canada: Past and Present*. Toronto : Ukrainian Institute of Studies.
8. Kovalchuk, V. (2019). *Canada and Ukraine: Paths of Cooperation in the 21st Century*. Kyiv : Knigi XXI.
9. Mazepa, A. (2018). *Canadian-Ukrainian Relations: History and Modernity*. Lviv : Lviv Polytechnic Publishing House.
10. Medvedev, M. (2015). Canada in the History and Culture of Ukraine. *Ukrainian Cultural Journal, № 2*.
11. *Government of Canada Official Website*. [URL: <https://www.canada.ca/en.html>].
12. Pavlenko, I. (2015). *Canada and the Ukrainian Diaspora: History and Modernity*. Kyiv : Publishing House "Institute of Ukrainian History".
13. Slobodyan, D. V. (2006). *History of a Foreign Country: Canada: Textbook*. Kyiv : Lybid.
14. Sosnin, V. (2003). *History of Canada*. Kyiv: Publishing House "Education".
15. Tyshchuk, B. Y. (2024). *Canada and the History of Statehood and Law (15th century - early 21st century)*. Lviv : "Svit".
16. Shapoval, V. O. (2008). *History of Canada: Textbook*. Kyiv : Lybid.
17. Shevchuk, O. M. (2010). Ukrainian-Canadian Relations: History and Modernity. *Bulletin of Kyiv University. Political Science*, Iss. 6.

HISTORY OF ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF SOCIO-LEGAL CANADIAN-UKRAINIAN RELATIONS IN THE 19TH – 21ST CENTURIES

*Borys Tyshchuk**, *Anna Kishko***

**Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: b.tyshchuk@gmail.com*

ORCID ID: 0000-0003-1113-6483

***Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
** e-mail: kiskoana57@gmail.com*

ORCID ID: 0009-0004-8475-1131

The article is devoted to characterizing the history of socio-legal relations between Canada and Ukraine from the 19th century to the beginning of the 21st century. The relationship between these two countries has a rich and complex past that has influenced their current relationship. One of the central problems that arises when studying the history of socio-legal Canadian-Ukrainian relations is the understanding of the influence of historical events, political developments and socio-cultural factors on the formation of these relations during various stages of their development, which is described in detail in the article. Recent research and publications in the history of international relations and international law highlight various aspects of the interaction between Canada and Ukraine. They examine the political, economic, and sociocultural factors that influenced these relationships during specific historical periods.

The article describes the dynamics and state of development of socio-legal relations between Canada and Ukraine over the past 130 years. Key aspects of cooperation between these countries are highlighted, focusing on their mutual influence, shared values and contemporary challenges. Special attention is paid to joint actions of the public in Canada in support of Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian conflict. The positive development of relations is emphasized, as well as problematic aspects that need attention. The belief is expressed that Canada and Ukraine continue to grow closer and cooperate as reliable allies in the international arena. The importance of legal exchange and cooperation for the development of democratic values and human rights in both countries is also analyzed. It is concluded that Canada's support is an important factor in ensuring the territorial integrity of Ukraine and the further development of its state potential.

The purpose of this article is to identify and characterize the main stages of the development of socio-legal Canadian-Ukrainian relations from the 19th century to the beginning of the 21st century. In addition, we seek to find out the influence of historical events and socio-cultural factors on the formation of these relations.

This article examines the development and current state of socio-legal relations between Canada and Ukraine, taking into account the historical context and contemporary realities. Considerable attention is paid to the importance of Canada's role as one of the first and most active countries supporting Ukraine after the Russian invasion, in particular, noting that the total amount of Canadian financial assistance exceeds 7 billion Canadian dollars by the beginning of 2024. The mutually beneficial bilateral relations caused by the presence of a large Ukrainian diaspora in Canada, which has a significant influence on the formation of the foreign and domestic policies of both countries, is analyzed in detail. The role of Ukrainians in

Canada in the development of cultural and spiritual potential, as well as cooperation between organizations of both countries, is highlighted.

Special attention is paid to Canada's inclusion in international organizations and participation in international conflicts, where Canada acts as an active participant. Canada's role as one of the first states to recognize Ukraine's independence and establish diplomatic relations is emphasized, which contributed to the development of friendly relations between the countries. The importance of signed agreements and memoranda of understanding in various areas, such as trade, technical and military cooperation, and mutual legal assistance, is noted.

Finally, it is emphasized that Canada remains an important partner for Ukraine in the international arena, supporting it in various aspects of development and creating favorable conditions for cooperation. This article reflects the relevance and significance of socio-legal relations between Canada and Ukraine and emphasizes their positive impact on both societies and the development of international cooperation.

Keywords: Canada, international relations, migration, diaspora, Canadian culture.

*Стаття: надійшла до редакції 10.04.2024
прийнята до друку 30.04.2024*